

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПОО	Наименование
Професионално направление	345	СТОПАНСКО УПРАВЛЕНИЕ И АДМИНИСТРАЦИЯ
Професия	345110	ИКОНОМИСТ
Специалност	3451105	ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО И МЕНИДЖМЪНТ

Утвърдена със заповед.№. РД 09-38 / 04.01.2008 г.

София, 2008 година

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитната програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и по практика за придобиване на **втора** степен на професионална квалификация по професията код **345110 Икономист**, специалност код **3451105 Предприемачество и мениджмънт**, професионално направление код **345 Стопанско управление и администрация**, от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата национална изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетенции на обучаваните, изискващи се за придобиване втора степен по изучаваната професия **Икономист**, специалност **Предприемачество и мениджмънт**.

Националната изпитната програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО). До утвърждаване на ДОИ по професията настоящата Национална изпитна програма следва да се прилага само за системата на народната просвета.

Държавните изпити по теория и по практика на професията се провеждат в съответствие с изискванията на ЗПОО и Наредба № 3 от 15.04.2003 г. за системата на оценяване.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

- 1. За държавния изпит по теория на професията/специалността:**
  - а. Изпитните теми с план-тезиса на учебното съдържание.
  - б. Критерии за оценяване.
- 2. За държавния изпит по практика на професията/специалността:**
  - а. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
  - б. Критерии за оценяване.
- 3. Система за оценяване.**
- 4. Препоръчителна литература.**
- 5. Приложения:**
  - а. Примерен изпитен билет за държавния изпит по теория на професията/специалността.
  - б. Примерно индивидуално практическо задание.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА/СПЕЦИАЛНОСТТА

- 1. Изпитни теми с план-тезис на учебното съдържание.**

Изпитна тема: 1. Предприятие.

План-тезис: Същност и функции на предприятието. Видове предприятия в зависимост от формата на собственост, организационно-правната форма на регистрация, според мащабите на дейността и др.. Мотиви и решения при създаване на предприятие. Фактори, оказващи влияние върху вземането на решения.

Приложна задача: Вземане на решение за правна форма и местоположение на предприятие "X" при предварително зададени условия. Обосновка на решението.

Критерии за оценяване на тема 1	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и функциите на предприятието.	10
2. Описва видове предприятия.	20
3. Разбира и обяснява мотивите и решенията при създаване на предприятие.	10
4. Анализира факторите, оказващи влияние върху избора на решение за вида на предприятието.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 2. Имущество на предприятието.

План-тезис: Състав и структура на капитала на предприятието. Същност на имуществото на предприятието. Видове активи. Състав и структура на дълготрайните и на краткотрайните активи. Същност и значение на амортизацията на дълготрайните активи.

Приложна задача: Определяне и оценка на структурата на имуществото на предприятие “X” по предварително зададени данни.

Критерии за оценяване на тема 2	Максимален брой точки
1. Дефинира понятията капитал, структура на капитала и имущество на предприятието.	10
2. Описва видовете активи на предприятието.	20
3. Обяснява състава и структурата на дълготрайните и на краткотрайните активи.	10
4. Анализира значението на амортизацията на дълготрайните активи.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 3. Предприятието и обкръжаващата среда.

План-тезис: Характеристика на обкръжаващата среда. Фактори на макро- и микрообкръжаваща среда. SWOT-анализ.

Приложна задача: Анализ на предварително посочени фактори при конкретни данни.

Критерии за оценяване на тема 3	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и ролята на обкръжаващата среда.	10
2. Различава факторите на микро- и макрообкръжаваща среда.	20
3. Обяснява SWOT-анализа.	10
4. Анализира влиянието на факторите на обкръжаващата среда.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 4. Пазар.

План-тезис: Същност на пазара. Класификация на пазарите. Конкуренция. Сегментиране на пазара, избор и характеристика на целеви пазар и позициониране на продукта.

Приложна задача: Определяне на критерии за сегментиране на пазара за конкретна стока.

Критерии за оценяване на тема 4	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на пазара и видовете пазари.	10
2. Обяснява същността и видовете конкуренция.	20
3. Използва критериите за сегментиране на пазара и позициониране на продукта.	15
4. Анализира целевия пазар.	5
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 5. Маркетингово проучване на пазара.

План-тезис: Маркетингова информационна система. Същност и роля на маркетинговото проучване. Организация на маркетинговите проучвания. Методи за набиране на информация.

Приложна задача: Изготвяне на анкетна карта по зададена тема.

Критерии за оценяване на тема 5	Максимален брой точки
1. Познава същността на маркетинговите проучвания и на маркетинговата информационна система.	10
2. Описва алгоритъма на маркетинговото проучване.	20
3. Обяснява методите за набиране на информация.	15
4. Анализира връзката между цели и методи на проучване.	5
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 6. Маркетинг - микс.

План-тезис: Елементи на маркетинг-микса. Стокова политика – елементи, жизнен цикъл на продукта, продуктова политика, иновации. Ценова политика – предпоставки при разработване на ценови стратегии, избор на ценова стратегия. Дистрибуционна политика – същност и задачи, канали на дистрибуция, фактори за избор на канал за дистрибуция. Комуникационна политика стимулиране на продажбите.

Приложна задача: По предварително зададена ситуация да се разработи по избор стокова, ценова, комуникационна или дистрибуционна политика.

Критерии за оценяване на тема 6	Максимален брой точки
1. Формулира елементите на маркетинг - микса.	10
2. Разбира и обяснява същността на стоковата политика, методите за формиране на цената, каналите за дистрибуция и средствата за комуникация.	20
3. Описва основни продуктови и ценови стратегии по време на различните фази от жизнения цикъл на продукта и начините за организация на продажбите и рекламата	10
4. Анализира факторите, които оказват влияние при избор на маркетингова стратегия.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 7. Организационни структури на управление.

План – тезис: Същност и значение на организационната структура на предприятието. Класификация на организационните структури. Същност, предимства и недостатъци на основни видове структури на управление (еднолинейна, многолинейна, матрична, щабно-линейна и екипна).

Приложна задача: Избиране на вариант на структура на управление, графично представяне на организационната структура (органиграма) и обосноваване на избора, въз основа на предварително зададени данни за предмет на дейност, големина, отдели и длъжности в едно предприятие.

Критерии за оценяване на тема 7	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и значението на организационната структура на предприятието.	10
2. Разбира и обяснява същността на основните видове организационни структури.	20
3. Представя графично видовете структури на управление.	10
4. Анализира предимствата и недостатъците отделните видове организационни структури.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 8. Персонал. Стимулиране и заплащане на труда.

План-тезис: Състав и структура на персонала. Организиране на работната заплата. Системи и форми на заплащане на труда. Работната заплата като инструмент за мотивация. Производителност на труда – същност и фактори.

Приложна задача: Оценка на динамиката на производителността на труда в предприятие “X” за два последователни периода.

Критерии за оценяване на тема 8	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на производителността и заплащането на труда.	10
2. Обяснява начините за формиране на работна заплата.	20
3. Анализира факторите, оказващи влияние върху производителността на труда	10
4. Интрепретира връзките между мотивация, производителност на труда и работна заплата.	10
Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

План-тезис: 9. Данъчна система.

План-тезис: Данъчна система и данъчна политика. Същност и видове данъци. Елементи на данъка. Начини на облагане с данък. Преки имуществени данъци. Преки доходни данъци. Косвени данъци. Данъкоподобни приходи. Неданъчни приходи. Местни данъци и такси.

Приложна задача: Попълване на данъчна декларация за облагане доходите на физическите лица, по предварително зададени условия.

Критерии за оценяване на тема 9	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и елементите на данъка и данъчната система.	10
2. Разбира и обяснява видовете данъци.	20
3. Обяснява начините на облагане и определянето на размера на данъчното задължение.	10
4. Анализира факторите, които влияят върху конкретния размер на данъчното задължение и върху общата данъчна тежест.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 10. Застраховане.

План-тезис: Риск и рисковата политика на предприятието. Същност и значение на застраховането. Видове застраховане. Застрахователен договор – определение, клаузи, права и задължения на страните по договора.

Приложна задача: Работа с договор за застраховане.

Дидактически материали: Бланка на договор за застраховане.

Критерии за оценяване на тема 10	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и значението на риска, рисковата политика и застраховането.	10
2. Обяснява видовете застраховане.	20
3. Възпроизвежда механизма на сключване на застрахователен договор.	10
4. Диференцира правата и задълженията на страните по договора.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема 11. Социално осигуряване.

План-тезис: Същност и значение на социалното осигуряване. Осигурителни рискове. Видове социално осигуряване. Осигурители и осигурени лица. Видове пенсии.

Приложна задача: Работа с документи по внасяне на дължими осигурителни вноски от работодателя.

Дидактически материали: Описание и условия на задачата, формуляри.

Критерии за оценяване на тема 11	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и значението на социалното осигуряване.	10
2. Обяснява осигурителните рискове и видовете социално осигуряване.	20
3. Различава задълженията на осигурителите и осигурените лица.	10
4. Посочва и обяснява видовете пенсии.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 12. Борси и ценни книжа.

План-тезис: Същност и видове борси. Борсови операции. Същност и видове ценни книжа.

Приложна задача: Да се определи пряка, косвена и кръстосана котировка на няколко валути.

Критерии за оценяване на тема 12	Максимален брой точки
1. Формулира същността на борсата и видовете борси	10
2. Разбира и обяснява механизма на борсовите сделки.	20
3. Формулира същността, значението на ценните книжа и обяснява видовете ценни книжа	10
4. Анализира движението на цените на ценните книжа и икономическия резултат от борсовите сделки.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 13. Предприемаческа дейност и предприемачески процес.

План-тезис: Същност и субекти на предприемаческата дейност. Същност, основни елементи и фази на предприемаческия процес. Фактори, оказващи влияние върху предприемаческия процес.

Приложна задача: Графично представяне на модел на предприемачески процес по предварително зададени данни.

Критерии за оценяване на тема 13	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на предприемаческата дейност и предприемаческия процес.	10
2. Описва субектите на предприемаческата дейност.	15
3. Представя основните елементи и фази на предприемаческия процес.	15
4. Анализира факторите, оказващи влияние върху предприемаческия процес.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема 14: Планиране.

План – тезис: Планирането – основна функция на управлението. Целеполагане – същност и значение за успеха на предприятието. Класификация на целите на предприятието. Изисквания към формулирането на цели. Видове планиране. Процес на разработване на планове.

Приложна задача: Формулиране на цел за всеки един от отделите: маркетингов, производствен, човешки ресурси, финансово-счетоводен на предприятие “X”, при спазване на правилата за формулиране на цели.

Критерии за оценяване на тема 14	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и обяснява значението на планирането и целеполагането като основни управленски функции.	10
2. Разбира и обяснява разликата между целеполагане и формулиране на цели.	15
3. Класифицира целите и видовете планове.	15
4. Представя процеса на разработване на планове.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 15. Източници на финансиране.

План-тезис: Същност и видове източници на финансиране. Банков кредит. Видове банкови кредити. Лизинг. Факторинг. Франчайзинг.

Приложна задача: Работа с договор за банков кредит или лизинг.

Критерии за оценяване на тема 15	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на финансирането и банковия кредит.	10
2. Обяснява основните видове източници на финансиране.	20
3. Класифицира основните видове банкови кредити.	10
4. Анализира лизинга, факторинга и франчайзинга като източници на финансиране.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки	60

Изпитна тема: 16. Бизнес план.

План-тезис: Същност и значение на бизнес плана. Целеви групи. Елементи на бизнес плана. Изисквания към бизнес плана. Основни стъпки при изготвяне на бизнес план. Оценка на бизнес плана.

Приложна задача: Изготвяне на примерно съдържание и съставяне на календарен план на дейностите (стъпките) за изработване на бизнес план, по зададена бизнес идея.

Критерии за оценяване на тема 16	Максимален брой точки
1. Дефинира същността, значението и целите на бизнес плана.	10
2. Обяснява основни елементи на бизнес плана.	20
3. Планира основни стъпки при изготвяне на бизнес план.	10
4. Анализира изискванията към оценката на бизнес план.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 17. Организационна култура.

План-тезис: Същност и значение на организационната култура. Мисия. Визия. Ценности.

Корпоративна идентичност – същност и елементи. Репутация (имидж) на предприятието – същност и значение. Видове имидж.

Приложна задача: Разработване на някои от елементите на корпоративната идентичност на предприятието по предварително зададени данни (напр. за предмета на дейност, правната форма и др. данни за предприятие “X”)

Критерии за оценяване на тема 17	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на организационната култура, корпоративната идентичност и репутацията на предприятието.	10
2. Обяснява същността и значението на мисията, визията и ценностите на предприятието.	20
3. Разпознава елементите на корпоративната идентичност и видовете имидж.	10
4. Интерпретира връзката на корпоративната идентичност и репутацията с успеха на едно предприятие.	10
5. Приложна задача	10
Общ брой точки:	60

Изпитна тема: 18. Вземане на решения.

План-тезис: Същност, значение и стъпки при вземане на решение. Видове управленски решения. Методи за вземане на решение.

Приложна задача: Решаване на казус, в който основните задачи са откриване на проблем и предложение за прилагане на подходящ метод за вземане на решение (или предложения за решения на проблема).

Критерии за оценяване на тема 18	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на вземане на решение.	10
2. Обяснява значението и основните стъпки при вземане на решение.	20
3. Класифицира видовете управленски решения.	10
4. Анализира методи за вземане на решение.	10
5. Приложна задача.	10
Общ брой точки	60

Към всяка изпитна тема се подготвя конкретна приложна задача или казус. Приложните задачи (казуси) към всяка една от темите се разработват от учител (екип от учители), определен от директора на училището. Изпитните билети се оформят по примера на *Приложение а (Примерен изпитен билет)* на настоящата програма, 10 дни преди датата на изпита и се поставят в пликове.

При необходимост към всяка приложна задача да се предвидят дидактически материали, които трябва да се осигурят на изпита.

Комисията по оценяване на писмените работи по теория определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира конкретния брой присъдени точки.

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА/СПЕЦИАЛНОСТТА

1. Указания за съдържанието на индивидуалните практически задания.

Чрез държавния изпит по практика на специалността се проверяват и оценяват професионалните умения и компетенции на обучаваните, отговарящи на втора степен на професионална квалификация.

Изпитът по практика се състои в разработване, презентация и защита на проект. Всяко училище има право на избор от следните възможности: проект, свързан с проучване дейността на реално предприятие и проект по генерирана от самите обучавани бизнес идея.

Проектът може да бъде разработен, представен и защитен, както индивидуално, така и от екип, в който са включени до 3 (трима) обучавани.

Темите на проектите и екипите за разработването им се одобряват от директора на съответното училище.

Към разработване на проектите се пристъпва след като всеки обучаван (всеки екип) получи индивидуално практическо задание, изготвено по примера на *Приложение б (Примерно индивидуално практическо задание)* на настоящата програма. В процеса на разработване на проекта обучаваните получават методическа помощ (консултации) от учители, определени от директора на училището.

Презентацията и защитата на проекта се извършва пред комисия, назначена от директора на училището и по възможност представител на стопанската практика.

Датата (датите) за презентация и защита на проектите се определя(т) от директора на училището, но не по-рано от началото на м. юни.

Проектът трябва да бъде предаден на комисията 30 дни преди определената дата за презентация и защита на проекта, на хартиен и електронен носител.

Продължителността на презентацията и защитата на всеки проект е до 30 минути.
Всяко училище трябва да осигури условия (зала, техника) за презентацията и защитата на проектите.

Проектът, свързан с проучване дейността на реално предприятие включва:

- 1). Увод, мотивация и обосновка на избора на предприятие.
- 2). Изготвяне на икономически профил на предприятието.
- 3). Проучване, анализ и изводи относно:
  - а) правен статут, визия, мисия, лого, слоган;
  - б) организационна структура;
  - в) конкуренция и конкурентни предимства;
  - г) методи и подходи при подбора и мотивацията на персонала;
  - д) политика по опазване и защита на околната среда и здравето на потребителите;
  - е) осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.
- 4). Изчисляване, анализ, изводи и прогнози относно финансовите показатели: ефективност, рентабилност и печалба (за 1-2 години).
- 5). Заключение. Практическо приложение на резултатите от проекта и полза за обучавания/те.

Проектът по генерирана от самите обучавани бизнес идея включва:

- 1). Увод-въведение в проблема, мотивация и обосновка на избора на бизнес идея.
- 2). Маркетинг:
  - а). анализ на обкръжаващата среда;
  - б) маркетингово проучване;
  - в). статистическа обработка на резултатите от маркетинговото проучване;
  - в). сегментиране, избор и характеристика на целеви пазар;
  - г). цени и ценообразуване;
  - д) разработване на маркетингова стратегия.
- 3). Организация:
  - а). избор на правна форма, местоположение, фирма, визия, мисия, лого, слоган;
  - б). избор на организационна структура;
  - в). организация на дейността.
- 4). Финансова част:
  - а). определяне на потребността от капитал за реализиране на бизнес идеята;
  - б). избор на източници за финансиране (обосновка на избора);
  - в). прогноза за приходите и разходите;
  - г). финансови показатели.
- 5). Заключение. Обобщение, изводи, полза за обучавания/те.

2. Критерии за оценяване.

Комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика разработва критерии и показатели за оценяване. До разработването на Държавното образователно изискване за придобиване квалификация по професията/специалността, може да се ползват посочените в *таблица 1* примерни критерии и показатели. След разработване на Държавното образователно изискване за придобиване квалификация по професията/специалността, критериите и показателите трябва да са в съответствие с посочените в тях изисквания.

таблица 1

№	КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	Максимален брой точки
1.	Изисквания и срокове.	- проектът съответства на зададените параметри (брой страници и начин на представяне). - спазен е крайния срок за предаване на проекта (изпълнява задачата в поставения срок).	5
2.	Качество на изпълнението на проекта.	- всяка част от съдържанието на проекта е разработена пълно и съдържа нужните анализи, изводи и др. (съгласно указанията); - теоретичната част е подкрепена с графично представяне на резултатите.	40
3.	Ефективна презентация на проекта.	- добре планирана и структурирана презентация (въведение, изложение, дискусия, заключение); - целесъобразна употреба на средства за презентация; - подготвени материали за презентацията (помощни средства за онагледяване, факти, твърдения, аргументи, сравнения и др.); - представяне на презентатора (говор, зрителен контакт, положение на тялото, движения, начин и стил на изразяване, мимики и жестове).	10
4.	Защита на проекта.	- показва убедителна аргументация и компетентност в изложението; - обосновава резултатите от проучването и направените анализи, изводи, прогнози и др.	5
5.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда. <i>Забележка: Този критерий няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита, създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2).</i>	- правилно избира и използва по безопасен начин необходимите технически средства; - правилно организира работното си място с оглед осигуряване на ергономичност; - разпознава опасни ситуации, които биха могли да възникнат в процеса на работа и спазва предписания за своевременна реакция при работа с технически средства; - описва дейностите по поддръжка на работното място.	да/не

В колона максимален брой точки са записани точките, които се поставят при пълно, вярно и точно изпълнение на показателите. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор.

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

В училището комисията по оценяване на писмените работи по изпита по теория определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира конкретния брой присъдени точки.

За провеждане и оценяване на изпита по практика в училището комисията разработва за всяко индивидуално практическо задание критерии за оценяване на резултатите от изпита и съответните показатели към тях.

Системата на оценяване е точкова. Максималният брой точки за всяка изпитна тема или индивидуално практическо задание е 60. Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор. Преминаването от точки в цифрова оценка се извършва по следната формула:

Цифрова оценка = общият брой точки от всички критерии : 10

(записва се с качествен и количествен показател)

Получената цифрова оценка се изчислява с точност до 0,01.

Формулата за преминаване от точкова система в оценка с качествен и количествен показател е съгласно чл. 7, ал. 4 от Наредба № 3 за системата на оценяване.

Оценяването на писмените работи от държавния изпит по теория е в съответствие с чл. 46 от Наредба № 3 за системата на оценяване.

Изпълнението на практическото задание от държавния изпит по практика се оценява в съответствие с чл. 48 от Наредба № 3 за системата на оценяване.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Икономика на предприятието - 1, Йоханес Линднер и колектив, изд. Дионис, София, 2007 г.;
2. Икономика на предприятието, проф. маг. В. Шнайдер и колектив, изд. Тилия, София, 1996 г.
3. Предприемачество и мениджмънт, проф. д.ик.н. Кирил Тодоров, изд. Мартилен, София, 2004 г.
4. Предприемачество и мениджмънт – 1, Йоханес Линднер и колектив, изд. Дионис, София, 2007г.

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. Горанка Недева - Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София;
2. Грозденка Трендафилова - Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София;
3. Виолета Чаушева - Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София;
4. Красимира Георгиева - Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София.

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

а) Примерен изпитен билет

.....
(пълно наименование на училището)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА/СПЕЦИАЛНОСТТА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

по професията **345110** Икономист
специалността **3451105** Предприемачество и мениджмънт

Изпитен билет № 8

Изпитна тема: Персонал. Стимулиране и заплащане на труда.

(изписва се точното наименование на темата)

План-тезис: Състав и структура на персонала. Организиране на работната заплата. Системи и форми на заплащане на труда. Работната заплата като инструмент за мотивация. Производителност на труда – същност и фактори

Приложна задача: Да се определи равнището и динамиката на производителността на труда в предприятие X, ако са известни следните данни:

година	брой заети лица	обем продукция в лв.
2005	100	5 200 000
2006	105	5 800 000
2007	110	5 600 000

Описание на дидактическите материали: калкулатор.

Председател на изпитната комисия:.....
(име, фамилия) (подпис)

Директор:.....
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището)

б) Примерно индивидуално практическо задание

.....
(пълно наименование на училището)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА /СПЕЦИАЛНОСТТА
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

по професията **345110** **Икономист**
специалността **3451105** **Предприемачество и мениджмънт**

И н д и в и д у а л н о п р а к т и ч е с к о з а д а н и е № 1

На ученика.....
(трите имена на ученика)

от .....клас,
начална дата на разработване на проекта: .....
дата на предаване на проекта: .....
дата на презентация и защита на проекта:.....

1. Да се разработи, презентира и защити проект на тема:
Проучване на дейността на „ Динамика” ООД, гр. София.

2. Указания (инструкции/ изисквания) за изпълнение на практическото задание:
Проектът трябва да:

- е в обем не по-малко от 20 печатни страници;
- включва всички теми от съдържанието на проекта;
- съдържа графики, таблици, диаграми;
- съдържа декларация за авторство от обучавания/обучаваните;
- съдържа списък с използваната литература..
- се предаде на хартиен носител, формат А4 и на електронен носител;
- се предаде на комисията 30 дни преди определената дата за презентация и защита;

УЧЕНИК: .....
(име, фамилия) (подпис)

Председател на изпитната комисия:.....
(име, фамилия) (подпис)

Директор:.....
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището)